

FEDERAL RESERVE SYSTEM - FEDERAL RESERVE NOTES

January 1, 1963

Reserve Bank of New York - New York

ÇEVİRİLER

HUKUKSAL SİSTEM EVRİMİ: ANALİTİK BİR MODEL

Jonathan H. TURNER

Çeviren: Ar. Gör. Haydar Burak GEMALMAZ*

Bütün hukuk sistemleri dört temel elemanı açığa vurur: (1) hukuki bünye (2) hukuk yapma süreci (3) yargılama usulleri veya mahkemeler, ve (4) uygulama ajanları (Hoebel, 1954; Davis et al., 1962; Lloyd, 1964). Bununla birlikte biri güncel hukuk sistemlerini incelediği zaman, bu elemanların ve örgütlenmelerinin büyük değişkenlikler gösterdiğini fark eder. Örneğin, Trobriand Adalıların (Malinowski, 1926) ve Cheyenne Kızılderililerinin (Hoebel, 1960: 49-58) hukukları, mahkemeleri, hukuk yaratma süreçleri ve uygulama kapasiteleri sadece birbirlerinden değil ama ayrıca çok daha gelişmiş ve farklılaşmış toplumların hukuksal sistemlerinden de ayrılabilir. Bu değişkenliği empirik aşamada yakalamak için hukukçular öncelikle hukuk sistemlerinin tipolojilerini inşaa etmeğe eğilimliydi (Wigmore, 1936). Bununla birlikte, daha yeni çalışmalar/çabalar, hukuksal sistemin basitten karmaşığa doğru evriminin "aşamalarını" tanımlamaya çabalayan gelişmeci tipolojilerin betimlenmesini gerektirmektedir (Parsons, 1965; Schwartz ve Miller, 1965; Carlston, 1956; Sawyer, 1965). Bu gelişmeci tipolojilerin eski sınıflayıcı tasarıların üzerinde önemli avantajları vardır, çünkü onlar hukuksal sistemleri kendiliğinden/rızai de-

*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. Makalenin özgün kimliği: Jonathan H. Turner, "Legal System Evolution: An Analytical Model", The Sociology of Law, ed. William M. Evan, The Free Press, London. Çeviri yazarın izniyle ve Doç. Dr. Mehmet Tefvik Özcan'ın metni özgün makale ile karşılaştırması suretiyle yayına hazırlanmıştır.

ğişim içinde ve toplumun daha geniş sosyal yapısından etkilenmiş olarak düşünmektedirler (L. Friedman, 1959; W. Friedman, 1969, Parsons, 1962, 1965; Evan, 1968).

Bu gelişmeci yaklaşım bir çok noktayı vurgulamaktadır: Geniş toplumda kurumların farklılaşması tarafından etkilenmiş olarak hukuksal sistemlerin dört temel elemanının-hukuk, (hukuk) yapma, mahkemeler ve uygulama içsel farklılaşmasında artış (Bredemeier, 1962). Ve, Weber (1922) ile Durkheim (1893)'ın erken analizlerinden bu yana societal/toplumsal farklılaşma sürecinde yaratılmış bütünleşmeci "problemlere" bir yanıt olarak hukuksal sistemleri düşünmeye vurgu. Örneğin, Parsons (1962) gibi yazarlar, ekonomi, siyasal yönetim, kandaşlık ve din gibi anahtar kurumların farklılaşmasıyla birlikte, sosyal kontrolün geleneksel biçimlerinin bozulması gibi, hukuksal sistemlerin yapısal ayrıntılanmasının bu farklılaşma tarafından ortaya çıkarılmış bütünleşmeci problemlere bir cevap olarak meydana geldiğini not etmektedirler. Bundan başka, Parsons'a (1965) göre, özelleşmiş koşullar altındaki hukuksal sistemin ayrıntılandırılması geniş toplumda gelişmeyi hızlandıran yeni bir kurumsal ilişkiler kümesi yaratabilir.

Gelişmeci hukuk görüşü, daha sonra, sosyal ve hukuksal farklılaşma arasındaki karşılıklı ilişkiler üzerine yoğunlaşır. Bu temel elemanların farklılaşması, ayrıntılandırılması ve içsel bütünleşmesi geniş sosyal farklılaşmacıya yaratılmış bütünleşme problemlerine bir cevap olarak düşünülürken, sosyal farklılaşma sıklıkla kanunların ayrıntılandırılması, hukuk yapım kapasitesi, mahkemeler ve uygulama ajanları tarafından kolaylaştırılır. Bu argümanın dolaşımı, bir ölçüde, "ihtiyaçları" karşılayan yapılar hakkındaki işlevselci varsayımlara mündemiçtir (Turner, 1974b, 1978), ama o ayrıca sosyal hayatın temel gerçeğine dikkati çeker: Sistem ilişkileri karşılıklıdır ve herbiri diğerinin yapısal değişimi ve ayrıntılandırılması için karşılıklı koşullar koyar. Bu dairesel argümanla ilgili olan problem, onun dolaşımı değil ama belirsizliğidir. Hukuksal gelişmenin kurumsal değişme dinamiklerinin

varlığını ortaya koymak ve tersini yapmak, kuramsal açıdan ilginç sorunların çoğunu yanıtlanmamış halde bırakır: Niçin bu karşılıklı ilişki görülmektedir/vardır? Bu dolaşım hangi özel süreçler üzerinden meydana gelmektedir? Hukukla geniş kurumsal çevrenin eklemelenmesinin çok önemli/kritik olduğunu ortaya koyan nedir?

Bu tip sorulara yaklaşımın iki genel yolu vardır. Biri, sosyal sistemlerde kurumsal iletişimin/bağıntının analitik modelleriyle ilgilidir, ve diğeri toplumsal ve hukuksal gelişim hakkında genellemelerin çıkarsanabileceği soyut ilkelerin keşfini aramaktadır (Turner, 1978: 1-19). Bu iki yaklaşım da hukuksal sistemlerin analizinde yer bulabilmektedir, ama ikisi de bütün potansiyelleriyle kullanılıyor değildir. Örneğin, hukuk sistemlerinin çözüme kavuşturduğu veya karşıladığı teorik ilkesiyle toplumların bütünleşmeye yönelik "sorunlar" veya "ihtiyaçlar"ına yönelik soyut kuramsal ilke Durkheim'dan Parsons'a kadar dolaylı olarak işlendi; ancak hiçbir zaman açıkça değil. Bu ilkenin sarıh bir formülü, hukuksal sistemin gelişiminin niçin meydana gelmesi gerektiği hakkında bir tür "açıklama" sağlayabilir. Bununla birlikte, soyut ilkeler sosyologlar için neyin tipik olarak ilginç olduğunu belirlemezler: özelleşmiş değişkenler arasında nedensel bağıntılar. Bu sebeple, yapılar arasındaki anahtar ilişkilerin izole edildiği yerdeki analitik modelleme sosyolojideki teorik analizin baskın biçimi haline gelmektedir. Hukuksal gelişme bağlamında, hali hazırdaki modeller, "işlevsel ihtiyaçlar" ve "bütünleşmeci problemler" nosyonlarının altında yatan zımni hukuk ölçüsünde bir belirsizliği açığa vurur. Anahtar yapısal bağıntılar sıklıkla atlanmaktadır; bir değişken üzerine, örneğin ekonomi gibi, fazladan vurgu yapma, ve hukuksal gelişmenin birincil nedenini keşfetme çabasında diğer değişkenlerin etkisini atlamak eğilimi görülmektedir...

Farklılaşma ve Bütünleşme Teorisi

Toplumda İşbölümü (The Division of Labor in Society) (1893) başlıklı çalışmasında yapısal farklılaşma ve bütünleşme ilkelerini birbirlerine açıkça eklemleyen ilk kişi

Emile Durkheim'dır. Parsons gibi sonraki bilim adamları, Durkheim'in nosyonunu benimsemiş ama çoklukla Onun öngörülerini doğru teorik ilkeleı olarak ortaya koymakta başarısız olmuşlardır. Eğer biri Durkheim'in işbölümüne olan özel alakasını aşar ve çok daha genel olan sosyal farklılaşma ve bütünleşme sorununa eğilirse, Durkheim dört adet yasayı formülleştirmesiyle güvenilir kabul edilebilir:

1. Bir sistemdeki nüfusun alanı ne kadar genişse, birbirlerini etkileme hacmi de geniştir, ve üyelerinin bölünmüş aktivitelere farklılaşması daha olasıdır.

2. Bir sosyal sistem ne kadar farklılaşırsa, sistemin ortak kültürel değerler bağlamında bütünleşmesi o kadar azalır.

3. Bir sosyal sistem ne kadar farklılaşırsa, sistemin yapısal karşılıklı dayanışma bağlamındaki bütünleşmesi de o kadar büyüktür.

4. Sistem ne kadar farklılaşmışsa ve kültürel değerler bağlamında bütünleşmesi azalmışsa , o sistemin özel bütünleştirmeci yapıları farklılaştırması artar.

Durkheim'in terminolojisinde, işbölümünün artmasıyla birlikte "kolektif bilinç", eski "mekanik dayanışma" yerine yeni bir sosyal bütünleşme biçimi-"organik dayanışma"- koyarak zayıflamıştır. Karşılıklı dayanışmayı düzenlemek için, "sözleşme hukukunda" "meslek gruplarına" yönelik özel yapılar, sosyal süreçlerde ne olacağını normatif olarak belirlerler. Ve Durkheim için, böyle yapıları geliştirmekte başarısız olan sistemler, "bunalım" geçirir ve yüksek oranda sapma ve çatışma açığa vururlar.

Daha soyut olarak incelendiğinde, Durkheim'in bu ilkeleri kastedilen sistemlerin, özel örgütten bütün bir topluma ya da toplumlar sistemine, geniş çeşitliliğine uygulanır. Bir toplum analiz unitesi olduğu zaman, ilkeler, farklılaşmanın sırasıyla, ve Parsons'un terimleriyle, olayları genelleştirmek ve düzenlemek için az kapasiteye sahip olmak için kültürel değerleri zorlayan bağımsız sosyal birimler arasındaki ilişkilerin sayısını arttırdığını iddia

ederler. Bu düzenleme olmadığında, dizayn ve değişim yoluyla düzenleyici yapıların gelişmesi için baskılar yaratan sapma ve çatışma oranları artacaktır. Farklılaşmış ve ayrıntılandırılmış bu düzenleyici yapıların en önemli olanı hukuksal sistemdir.

Durkheim'in teorisi bir çok açıdan yetersiz iken, bize hukuksal sistemlerin neden farklılaşması gerektiği hakkında bir fikir verir. Nedensel bağlantıları belirlemez veya güncel tarihsel olaylar hakkında özel bilgi vermez, ama daha çok sosyal yapının belirli jenerik özelliklerini gösterir ve bunları ilkeler serisi olarak açıklar. Soyut ilkeler olarak, onlar farklılaşan sistemlerin iç yüzünü anlatır, ama bizim amaçlarımız için, bize hukuksal gelişimin, sosyal yapının belirli doğal özellikleri bağlamında, neden topluma ilişkin toplumsal sistemlerde olasılıkla meydana geldiği hakkında bir fikir verir. Bundan başka, bu ilkeler, işlevselciliğinin belalı dağarcığına başvurmaksızın "bütünleşmeci direktifler" hakkındaki daha işlevsel argumanın esasını yakalarlar. İlkeler basitçe, farklılaşan sistemlerdeki "seçici baskıların" bütünleşmeci yapıların araştırılması ve kabulü için harekete geçirildiğini iddia ederler. Onlar, bu yapıların, özel tarihsel sebeplerin çeşitliliği için, tarihsel kayıtlar bu sistemlerin elverişli bütünleşmeci altyapıları yaratma yeterliliği olmadığını gösteren örneklerle dolu olduğundan, var olmak zorunda olduğunu söylememektedirler.

Bununla birlikte, bu yapısal ilkeler kesinliklerden yoksundur. Onlar, bir toplumsal sistemde hukuksal evrimin hangi boyutları için farklılaşan hangi yapıların baskılar yarattığını belirtmezler. Ya da, hukuksal sistemlerin ve toplumsal yapıların karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesi özel süreçlerini de belirtiyor değillerdir. Bu tip bilgi sadece teorik ilkeler tarafından belirsizleştirilen nedensel bağlantıları "dolduran" bir analitik modelle sağlanabilir....Bu çalışmanın devamı böyle bir analitik modelin geniş çevresini oluşturmaya çalışacaktır.

Hukuksal Gelişimin Analitik bir Modeli

Bir analitik model güncel empirik sistemlerin belirli

özellikleri üzerinde durmaktadır. Böyle modellerde, empirik dünyanın bütün cephelerinin ve nüanslarının betimlenmiş olduğu varsayılmaz; orada incelenen fenomendeki bütün potansiyel varyasyonların yakalandığına ilişkin bir iddia da yoktur.....

Böyle bir göreve yaklaşımda, derhal çeşitli problemlerle karşılaşırız. Birinci olarak, zaman içindeki hukuksal gelişim ile ilgili olduğumuzdan, tarihsel sistemleri betimleyen bir model geliştirmek zorunlu olacaktır. Bir model kurmamıza yardımcı olabilen ve sonra makullüğünü "test" edebilen tarihsel veri, tarihsel "kaydı" "okumak" her zaman ihtilafli bir girişim olduğundan, sonuçta çeşitlenen yorumlara kapıyı açma eğilimi gösterecektir. Eğer çağdaş hukuk sistemlerinin eşzamanlı bir analizini geliştirmekten daha fazlasını yapıyorsak, bu sınırlamayı kabul etmek zorundayız.

İkinci olarak, hukuksal sistemler ve onların kurumsal çevresi arasındaki ilişkilerin karşılıklılığı gerçeğiyle karşı karşıya kalırız. Modelimiz, bu sebeple yapılar arasındaki "geri besleme" ilişkilerine gönderme yapmaya ihtiyaç gösterecektir. Ama "geri besleme" kavramını kullanmak ve "sibernetik" olarak kabul edilebilecek bir model geliştirmek sürecinde tanım problemiyle karşılaşırız. "Sibernetik" ve "geri besleme" kavramları, genel sözlüğe sızmalarıyla birlikte kendi orjinal sahih anlamlarını büyük ölçüde yitirmişlerdir. Dolayısıyla, geri besleme kavramının işbu modelin kurulumunda nasıl bir iş göreceğinin açığa kavuşturulması gereklidir. Geri beslemenin orjinal kavramı, sistemli olarak çevrede eylemlerinin sonuçları üzerinde bilgi toplamaya çalışan hedefe yönelmiş sistemlerin imajıyla ilgilidir. Böyle bilgi, öncelikle en azından, sisteme hedeflerini izlemeye devam etmek için hareketlerini "düzeltmeye" izin veren "geri besleme" olarak tasavvur edilirdi (Weiner, 1952). Sibernetiğin bu görünümü artan ölçüde sınırlanmış olarak mütaala edilebilmektedir: Sadece negatif geri beslemeyi vurgulama eğilimindedir ve böylelikle sadece, önceden kararlaştırılmış hedefler içinde sıkıca programlanmış ve sadece bir kendi kendini düzeltme sü-

recinde yer alabilen sistemleri tanımlamakta kullanılabilir. Geri besleme kavramının bir genişlemesi, "sapma artması" veya "pozitif" olabilen tanımla ilgilidir. Bu, çevreden gelen pozitif sinyaller temelinde, bir sistemin kendisinin önceki programlanmasından farkedilebilir derecede farklılaşmayla sonuçlanacak şekilde hedeflerini değiştirebilmesi veya genişletebilmesi ve yeni yönetim çizgisi elde etmeye çalışabilmesidir (Maruyama, 1963). Kavramın diğer bir genişlemesi bütün geri besleme sistemlerinin teleolojik olmadığının tanınmasını içerir - ki onlar hedeflerle ilişkideki performanslar üzerine "bilgi" toplamazlar. Örneğin ekolojik sistemler bir karmaşık örgüt ya da termostatla aynı anlamda "hedeflere" sahip olarak mütaala edilemez, ama kendi kendini düzeltme ve sapma büyümesi örüntülerini kanıtlar görünürler. Bir başka karmaşıklık tekil birimler arasındaki teleolojik kararların, "kolektif karar" olarak düşünülüklerinde, umulmayan ve istenmeyen sonuçlara sahip olabilmeleri gerçeği tarafından ortaya çıkarılır (Homans, 1975). Örneğin, Boudon (1968), her bir tekil aile olarak çocukların yüksek öğrenimlerinin bir hedef olmasının geliri arttırıcı olduğu belirtmesini sunar; bu kararı almanın çok sayıda aileye ait ortak sonucu, yüksek eğitimin, iş pazarında daha az bulunan meta olmasına kıyasla ekonomik değerini azaltabileceğidir. Bu tip "kolektif kararları" teleolojik olarak kabul etmek zordur; onlar "geri besleme" yapacaklardır ve ailelerin kolej eğitimi hakkındaki sarıh teleolojik kararları üzerinde etkileri vardır.

Bu sorunlar, biz sibernetiğin kullanımını sadece sıkıca programlanıp hedefe-yönelme ve karar üretme sistemleriyle sınırlamak istemedikçe, sibernetiğin geniş tanımının kullanımını önerir. Burada geliştirilen modelde, aşağıdaki tanım rol oynayacaktır: Sibernetik, zamanda bir noktada sistem çıktılarının çevrede sonuçlar doğurmasıyla sistemi "geri besleyen" ve zamanda sonraki bir noktada sistemin yapısını ve çıktılarını etkileyen bir süreçtir. Negatif geri besleme, çıktılarının, sistemin yapısal ayrıntılandırılmasını kısıtlayan ve çıktılarının hali hazırdaki durumunu sürdüren sonuçları yarattığı bir durumdur. Pozitif geri besleme,

çıktıların, çıktılara alternatif olan yapısal ayrıntıları arttıran sonuçlara sahip olduğu süreçtir. Bu tanımlar bizim sıklıkla hem biyotik hem de insan dünyasını simgeleyen teleolojik olmayan ve sapma arttırıcı süreçleri tahayyül etmemize izin verir....

Hukuksal sistemin gelişimini incelemek için sibernetiğin bu görünümünü kullanırken, toplumsal kurumların hukuksal sistemin çevresini oluşturduğunu ve, hukuksal sistemin, belirli analitik amaçlar için, diğer toplumsal kurumların çevresini temsil eder olarak mütaala edilebileceğini aklımızda tutmak zorundayız. Böylelikle, hukuksal sistemin geniş kurumsal baskılara cevap olan çıktıları, hukuksal sistem “çevrelerinden” bu kurumlara “geri beslemeyi” temsil eder. Tersine olarak, bazı veya bütün kurumlarda hukuksal sistemdeki değişimleri etkileyen değişmeler hukuksal sisteme “geri beslemeyi” temsil ederler.

Bu düşünceler üçüncü bir problemi doğurur: Hukuksal sistemin çevresinin en önemli cephesini hangi kurumlar temsil edecektir? Eğer bütün bunların önemli olduğu sonucuna varır isek, hukuksal sistem ile onun kurumsal çevresi arasındaki geri besleme ilişkilerinin sadece en önemlisi üzerinde durmakta başarısız oluruz/yetersiz kalırız. Bu yüzden, önemli bağlantıları seçmek için bazı analitik ölçütlere ihtiyacımız vardır.....Parsons’un “uyarlanma”, “hedefe erişme”, bütünlüşme” ve “gizil güç oluşturmak” için dört evrensel ihtiyaç nosyonu bu bağlamda çok kullanışlıdır.¹ Eğer hukuksal sistemin, gelişmenin farklı aşamalarındaki farklı empirik sistemlerde dereceleri değiştirmek için, öncelikle bir “bütünlüşmeci” kurum olduğunu varsayarsak, analiz, büyük “adaptasyon”, “hedefe

1) “Uyarlanma”, kaynakları çevreden koruma, onları kullanışlı hale dönüştürme ve sistem ünitelerine dağıtma problemidir; “hedefe erişme”, kaynakları harekete geçirmek ve tahsis etmek, diğerleri kadar, sistem hedef ve önceliklerinin formülasyonu problemidir; “gizil güç oluşturmak”, sistem birimleri arasında “gerilimi idare etmek” ve yeni birimler yaratmak (“örüntü sürdürümü”) ikili problemidir; ve “bütünlüşme” sistem birimleri arasında ilişkilerin koordinasyonu problemidir.

erişme" ve "geri çekilme" kurumları ile hukuksal sistem arasındaki ilişkilerin incelenmesine döner. Bundan başka, eğer hukuksal sistemin gelişimi önceden diğer kurumlarda karşılanan bütünleşmeci ihtiyaçları karşılıyorsa, analiz, hukuk ve bu kurumlar arasındaki yerini aldığı geri besleme ilişkilerini kapsamak zorundadır. Böylelikle, işlevsel ilişkiler kavramı, daha az önemli sibernetik ilişkilerden daha çok önemli olan sibernetik ilişkileri çözümlenebilmek için ölçüt sağlayabilir. Parsons'un dört işlevsel ihtiyacı bir kurumun neden var olduğunu açıklamaz, ama bize empirik dünyanın karmaşıklığını sonlandırmaya izin veren kullanışlı varsayımlar sağlar.

Böylece son tahlilde, hukuksal sistem gelişiminin bir modeli (a) hukuksal sistemleri uzun tarihsel dönemler boyunca incelemeli, (b) hukuk ve onun kurumsal çevresi arasındaki karşılıklı ilişkileri yakalamak için sibernetik ve geri besleme kavramlarını kullanmalı, ve (c) sosyal sistemlerde neyin önemli olduğunun analitik ölçütünü kullanmalıdır....

Tarihsel Toplumlarda Hukuksal Gelişme

Parsons'un eylem teorisi anlamında, ekonomi toplumsal sistem örgütlenmesinin toplum seviyesindeki ana adaptasyon kurumudur; siyasal yönetim başlıca hedefe erişme kurumu; eğitim ve kandaşlık birincil gizil güç oluşturma kurumlardır; ve din ile hukuk ana bütünleşmeci kurumlardır. Dolayısıyla, hukuksal sistemi gelişiminin dinamikleri, bir yanda ekonomi, siyasal yönetim, eğitim, kandaşlık² ve din, ve diğer yanda hukuksal sistem arasındaki geri besleme ilişkileri etrafında döner. Aşağıdaki tarihsel model, bu geri besleme ilişkileri etrafında oluşturulacaktır.

Ekonomik ve Hukuksal Gelişme

Tarihsel toplumlardaki hukuksal gelişmenin arkasın-

2) Kandaşlık ve hukuk arasındaki ilişki analiz edilmeyecektir. Çünkü, bu ilişki, herşeyden önce, hukuksal sistem bakımından, eğitim ve hukuk arasındaki ilişki kadar önemli kabul edilmemektedir.

daki başlıca gücün ekonomiden kaynaklandığı varsayılabilir (Weber, 1922). Ekonomiler geçinme ihtiyaçlarının ötesinde ekonomik artı değer yaratmaya muktedir oldukları sürece, eşyaların geniş mübadelesi meydana gelebilir. Bu mübadelenin nasıl düzenleneceği ve ilgili tarafların iyiniyetinin nasıl temin edileceği, olasılıkla hukuk bünyesindeki haksız fiillerin suçlardan baştaki farklılaşmasıyla sağlanır. Haksız fiillerin ilk kez, açıkça, İ.Ö. 4000 yılları civarında Mısırda, bu bölgedeki yarı göçebe gruplar arasındaki ticari ilişkilerin genişlemesine bir tepki olarak ortaya çıkması tesadüf değildir. Haksız fiiller, İ.Ö. 2100'de, Hammurabi Kanunlarında, bu bölgenin hukuksal sistemlerinde kurumsallaştırılmıştı (Davis, 1962:81). Binlerce yıl önce Feodal Avrupa'da, ekonomik artı değerlerin ortaya çıkışı ve pazarda mübadelesi, benzer şekilde haksız fiilleri, veya resmi hukuksal sistemde anonim olmamayı sürdürürken yine de taraflar için bağlayıcı olan "ticaret hukuku/tacirlerin hukuku"nu harekete geçirir.

Haksız fiillerin suçlardan farklılaşması, büyük olasılıkla, mübadelenin yeni örüntülerinden kaynaklanan anlaşmazlıkları çözmek için ortaya çıkan mahkemelerin sayısında ve işlevinde artışın bir sonucudur. Bununla birlikte, hukukun ve mahkeme kararlarının uygulanması ekonomik toplumun ellerinde kalmış gibi gözükmektedir. Bu, istikrarlı kolluk kuvvetinin ilk ortaya çıkışının ekonomik baskılara bir cevap olmaktan çok devlet bürokrasisine bir cevap olarak meydana geldiğini gösterir ki bu meydana geliş, bir şekilde ekonomik artı değer varlığına bağlı olmasından dolayı ekonomik kalkınmanın gerisinde kalmaktadır (Fried, 1967).

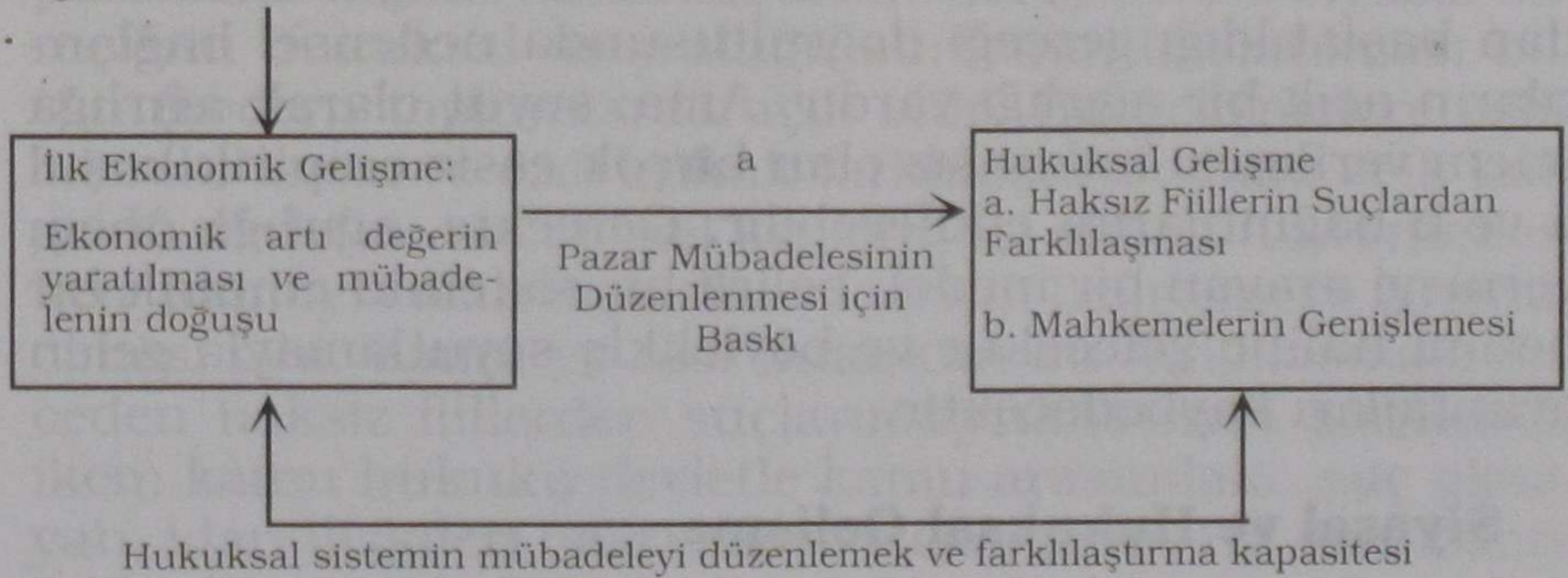
Bu çapta haksız fiil ve mahkeme yapıları, mübadele düzenlenmesinin ekonominin üretim sektörünün pozitif olarak geri beslenmesini temsil etmesinden ötürü ekonomik kalkınmanın oldukça kolaylaştığı tarihsel toplumlarda ortaya çıkabilirdi (Turner, 1971). Ardından, siyasal gelişme ve istikrarlı kolluk ve yasama organlarının doğuşuyla birlikte haksız fiillerin konusu büyük ölçüde genişleyebilirdi, ve bu ekonomik kalkınmayı hızlandırırdı. Ta-

rihsel toplumlarda hukukla ekonomik kalkınma arasındaki bu çok önemli bağlantı, kültürel ve teknolojik olarak feodal Avrupa kadar kalkınmış ve henüz uzun süre endüstrileşmemiş olan Çin örneğiyle ortaya konabilir. Bu ekonomik kalkınmanın yokluğu için kısmi bir açıklama, Weber'in de vurguladığı gibi (Weber, 1905, 1922), olasılıkla, haksız fiillerden çok suçların çevresinde dönen geleneksel Çin hukuksal sisteminde yatar. İmparatorluk Kanunu birincil ceza hukuku kaynağı olup ticaret, iş, alışveriş, mübadele ve sözleşme konularını içermezdi. Bu konular yerel gelenek hukukuna bırakılmıştı ve bu sebeple toplumun bütününe yayılan ve tutarlı bir haksız fiiller bünyesi kanunlaşmadı. Böylelikle, ekonomik kalkınmaya negatif geri besleme oldu.

Uygulanabildiği ölçüde, haksız fiillerin ortaya çıkışı ve gelişmiş mahkeme sistemi, ekonomiye pozitif geri beslemeyi temsil eder; artmış ekonomik aktivite hukuksal gelişmeye pozitif geri beslemede bulunur, ekonomik büyüme de geniş haksız fiiller bünyesi ve mahkeme sistemi lehine koşullar doğurur yeterli siyasal gelişmeye izin verir (aşağıya bkz), böylece hukuksal sistemin uygulama ve yasama unsurları benzer şekilde genişleyebilir. Bu süreç Şekil 1'de diyagram halinde gösterilmiştir.

ŞEKİL 1. Tarihsel Toplumlarda Ekonomik Kalkınma ve Hukuksal Gelişme

Diğer Kurumsal Kuvvetler

Şekil 1'de gelişmekte olan ekonomilerde görülen ekonomik artı değer miktarı ve mübadale ok "a" tarafından

gösterilmektedir. Ok "b" haksız fiillerin suçlardan farklılaşması ve mahkemelerin genişlemesini karşılık olarak daha çok hukuksal gelişmeye yol açan artmış ticarete sonuçlanabileceğini göstermektedir. Bu tip hukuksal gelişme, bu döngüyü tekrar başlatacak ve bu surette ekonomik kalkınmayı hızlandıracaktı. Örneğin Çin'de olduğu gibi, siyasal yapı haksız fiillerin kapsamlı bünyesinin suçlardan farklılaşmasına engel olursa, ok "b" ekonomik kalkınmaya negatif geri beslemeyi temsil edecekti. Veya bir toplumda (kandaşlık ve topluluk doğrultuları boyunca) mübadele düzenleyici alternatif dokular vardıysa, ok "a"ya verilen ağırlık az olacaktı, hukuksal gelişme için az ekonomik baskı içerecekti. Veya, Weber'in de Protestanlık ve kapitalizm hakkındaki klasik kitabında vurguladığı gibi (1905), eğer gerekli yapısal koşullar (teknoloji, şehirleşme, sermayenin bulunması vb.) birikimi, tasarruf etmeyi ve genişlemeyi vurgulayan bir değer sistemi tarafından arttırılmazsa, bağlantı "a" bakımından önemi azalacaktı.

Şekil 1, aşağıdaki diğer şekiller gibi, ok a ve b tarafından gösterilen hukuksal sistem ve ekonomi arasındaki bağlantılara yönelik ağırlıkları sunmaz. Bir analitik modelin yaptığı, karşılıklı değişimin anahtar noktalarını vurgulamaktır; ağırlıkları, bir empirik sistemden diğerine değişiklik gösterdiklerinden ötürü belirleyemez. Orada, tabi ki, hukuksal gelişimin ekonomik değişme tarafından başlatıldığı gerçeği doğrultusunda nedensel bağlantıların açık bir ağırlığı vardır. Ama, soyut olarak ağırlığa önem verilmesi imkansız olan birçok eşsiz empirik koşul a ve b bağıntılarını etkileyebilir. Gerçekte, ağırlığa önem vermeyi arayan bir model, belirli bir sistemin empirik bir betimi haline gelecektir ve böylelikle soyutlamayla gelen avantajları kaybedecektir.

Siyasal ve Hukuksal Gelişme

Siyasal gelişme geniş toplumsal yetkinin birleştirilmesiyle ilgilidir. İlkin, bu birleşme tarihsel toplumlarda, belirli kandaş grupların diğer kandaş gruplar üzerindeki varsayılan üstünlüğü olarak kandaşlık içinde meydana

gelir. Bununla birlikte, bir hükümetin kandaşlık temeli er geç, siyasal örgütün az görev tevdi edilmiş ve çok bürokratikleşmiş bir biçimine dönüşür. Tarihsel siyasal sistemler artan ölçüde yetkiyi merkezileşmiş bir devletle birleştirirken, zorunlulukla hukuksal gelişmeyi canlandırdılar. Karşılık olarak, hukuksal sistemdeki bu tip bir gelişme, gücün devletin ellerinde daha çok birleştirilmesine cevaz verirdi.

Yetki/Güç eninde sonunda kuvvet kullanma kapasitesine dayanır ve bu yüzden yetkinin kullanımına oturmuş bir kolluk kuvveti eşlik etmek zorundadır. Kuvvet kullanımının bu siyasal gerekliliği kandaşlık ile ayrı ve istikrarlı sosyal kontrol konumları kümesi topluluğundan ilk farklılaşma için birinci koşul olduğu varsayılabilir. Bu tip bir kolluk kuvvetinin doğuşu hukuksal gelişme için çok önemlidir. Çünkü, ayrı bir denetime yönelik yasalar kümesi bulunmaksızın, yasaların kuvvet yoluyla desteklenmesi ve mahkeme kararları hısmılık ve topluluk ile birlikte yer tutmak zorundadır, ki orada mevcut hukuksal gelişme mahkemelerin etki alanının genişliğinin ve özgün olarak ekonomik kuralların (aşağıya bkz) altında beliren haksız fiillerin farklılaşmasının ötesindedir. Tarihsel siyasal sistemlerin gücü genellikle dinsel semboller tarafından meşrulaştırılır iken bunların bir kısmı ve diğer birleştirici kültürel semboller sıklıkla hukukta genel yasal postulalar olarak kanunlaştırılmışlar. Böylece siyasal süreçlerin hukuksal meşruluğu sürecinin başlatılması bütün modern toplumlarda açık olur. Bu gelişmelere eşlik ederek, *kamu* ve *özel* hukuk farklılaşması daha açık hale geldi; devletin, neyin özel kişilerin işi olduğunu tanımlarken kamuyla olan ilişkisini ve tersini belirlemeye girişmiş olması gibi. Kamu ve özel hukukun bu farklılaşması önceden haksız fiillerden suçların ayrılmasında görülebilir iken, kamu hukuku devletle kamu arasındaki suç olmayan, idari ilişkileri belirlemeye başlamıştır. Bu da modern toplumlarda idare hukukunun geniş bünyesinin ne olduğunun ilksel gelişmesini başlatır.

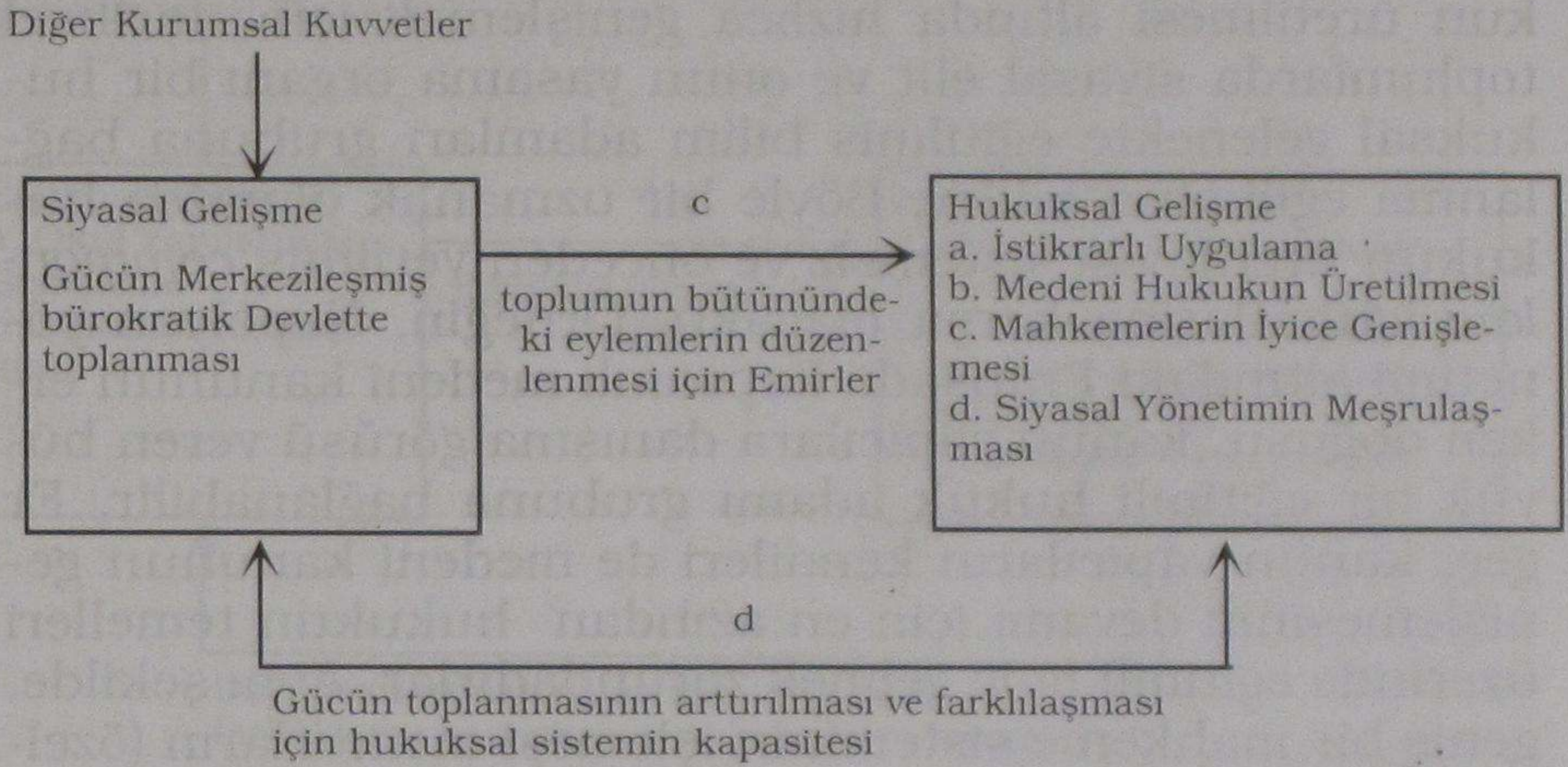
Devlet ile kamu arasındaki ilişkileri kurumsallaştır-

mak için siyasal sistem tipik olarak mahkeme sistemine dönük olarak genişler. Tarihsel sistemlerdeki bu tip genişleme sıklıkla siyasal elitin kendini, şikayet mekanizmasının ortaya çıkışını sağlamak suretiyle kamudan korumak için bir manevradır. Amaç ne olursa olsun, bu gelişme mahkeme sistemini genişletmiş ve onun, en son noktası bir çeşit yüksek mahkeme olan, mahkemelerin hiyerarşik sistemine merkezleşmesini başlatmıştır.

Tarihsel toplumun siyasal sistemi olarak birleşmiş yetki, kontrol bölgesini sosyal hayatın bütün alanlarına genişletmeye çalışmıştır. Bunu yapmak için, sıklıkla, temsilci olmayan yasama yapısı yoluyla medeni hukukun kapsamlı bünyesini kanunlaştırmıştır. Merkezleşmiş devletin yokluğunda yerel pazarlara ve hükümetlere bağlı olup merkezleşmemiş mahkemelerde verilen common law içtihatları bir toplumdaki hukukun bünyesini genişletmek için birinci mekanizma olacaktır. Ama siyasal gelişme ile birlikte, medeni hukuk kanunlaştırması eksikliklerini gidermeye başlar ve er geç, bir toplumun hukuk bünyesinin genişlemesi için birincil mekanizma olarak common law'a baskın gelir. Medeni hukukun kurumsallaşmasıyla, kapsamlı kanunlaştırma, hukuka sistemleşmiş, içsel olarak tutarlı, ve yerel bölgelere daha az bağlı hale gelmesine izin verdiği için dolaylı hukuksal sistemin diğer unsurlarının genişlemesi için gerekli olan koşullar karşılanmıştır. Bundan başka, yasama süreci bir toplumun hukukunu çok hızlı genişletebilir ve böylelikle mahkeme sistemin ve uygulama ajanlarının genişlemesini gerektirir.

Buna göre, siyasal gelişme tarihsel toplumlarda ekonomik genişlemenin altında başlayan hukuksal gelişmeyi oldukça hızlandırır. Karşılık olarak, bu tip bir hukuksal gelişme hükümete pozitif geri beslemeyi temsil eder, onun daha fazla yetki almasına ve kontrol alanını genişletmesine izin verir. Yetkinin ve kontrolün bu birleşimi er geç daha fazla hukuksal gelişmeyi canlandırır, toplumun siyasal ve hukuksal alt sistemleri arasında bir döngüsel geri besleme süreci yaratır. Bu süreç Şekil 2'de diyagram halinde gösterilmiştir.

ŞEKİL 2. Tarihsel Toplumlarda Siyasal ve Hukuksal Gelişme

Şekil 2'deki "c" oku devlet bürokrasisinin doğumu yoluyla yetkinin sürdürümü ve toplumun bütünündeki eylemlerin düzenlenmesi için baskının gücünü göstermektedir. Bu tip baskılar istikrarlı bir kolluk kuvvetine, birleşmekte olan kültürel sembolleri kanunlaştıran yasal postullara, bir kamu hukuku bünyesine, genişlemiş bir mahkeme sistemine ve medeni hukukun kabulü için yasa mekanizmasına dönüşür. Bunlar ok "d" tarafından da gösterildiği üzere, siyasal sisteme pozitif geri beslemeyi temsil ederler. Ekonomiyle bağlantılı olarak, daha geniş ölçekteki toplumsal koşullar herhangi özel bir sistem için ok c ve d'ye izafe edilmiş ağırlığı etkileyecektir. Örneğin, kandaş grupların gücü devlet bürokrasisinde siyasal birleşmeyi ve dolayısıyla yeni hukuksal süreçlerin uygulanmasını engelleyebilir. Veya, bir toplumdaki ekonomik artı değer miktarı, yetkinin birleştirilmesi ve hukukun genişlemesi amacıyla hükümet için bulunabilir olan kaynakları sınırlayabilir (Fried, 1967).

Eğitim ve Hukuksal Gelişme

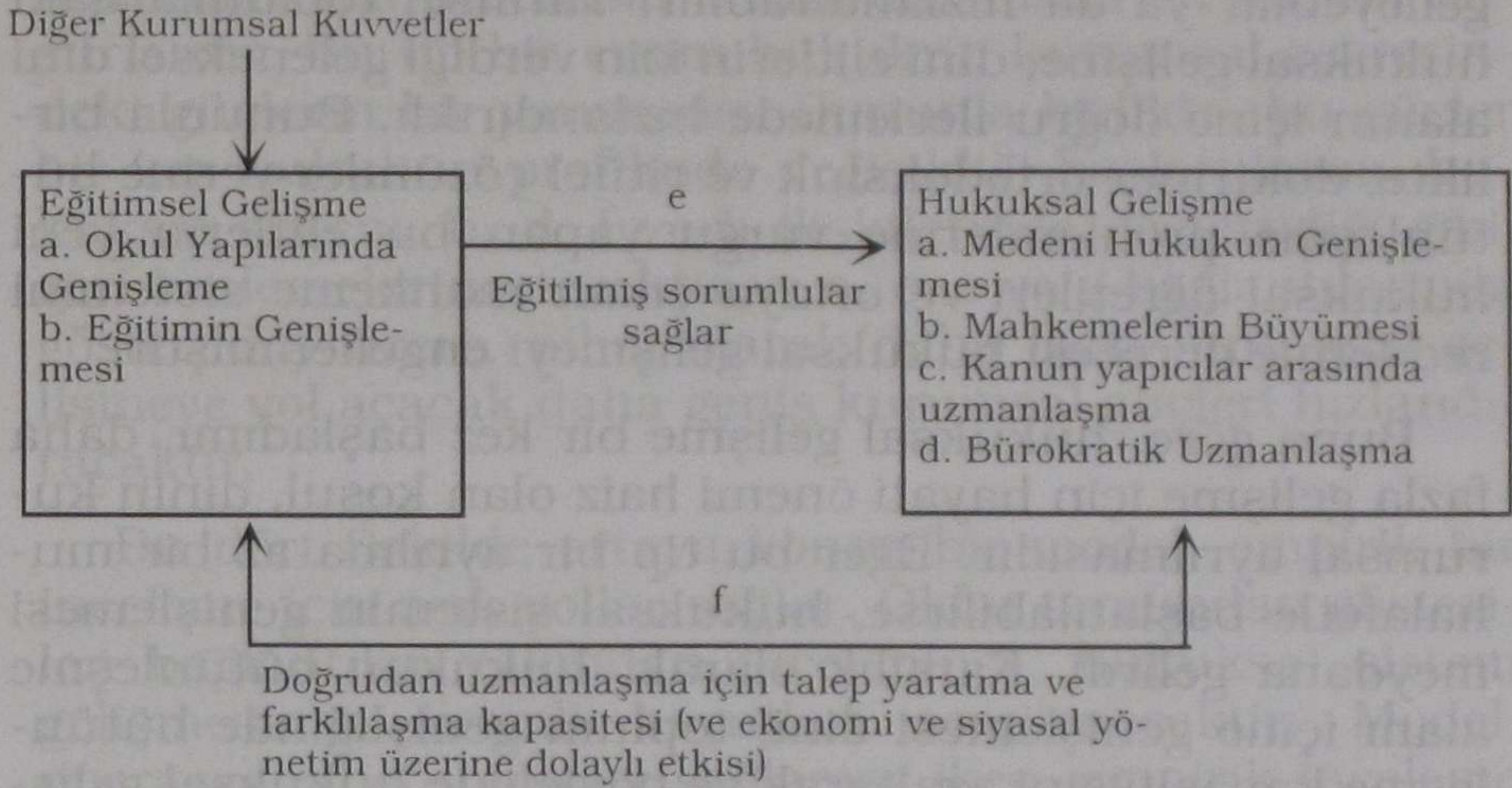
Bütünleşme problemleri, tarihsel toplumlardaki hukuksal evrimi başlatan ekonomi ve hükümet farklılaşması

tarafından yaratılırken, hukuksal sistemlerin süregiden genişlemesi eğitimsel gelişmeye bağlıdır. Medeni hukukun üretilmesi altında hızlıca genişlemek için, tarihsel toplumlarda siyasal elit ve onun yasama organı bir hukuksal gelenekte eğitilmiş bilim adamları grubuna bağlanma eğilimindeydiler. Böyle bir uzmanlık olmazsa hukukun üretilmesi systemsiz ve önceden verilmiş *common-law* içtihatlarına karşıt olacaktı. Örneğin, Napolyon yönetimi altındaki Fransada kapsamlı medeni kanunun erken doğuşu, kanun yapıcılara danışma görüşü veren büyük bir eğitilmiş hukuk adamı grubuna bağlanabilir. Er geç, kanun yapıcıların kendileri de medeni kanunun genişlemesinin devamı için en azından hukukun temelleri üzerinde eğitilmiş hale gelmek zorundadırlar. Aynı şekilde, geniş bir mahkeme sisteminin işlemesi memurların (özellikle hukukçular ve yargıçlar), hukuk konusunda biraz uzmanlığa sahip olmalarını gerektirir. Bundan başka, mahkemeler ve uygulama ajanları, boyutça büyümeleriyle birlikte, bürokratik hale gelir ve eğitilmiş idareciler ve alt derece bürokratlar için emirler üretirler.

Ek olarak, tarihsel toplumlarda ekonomide ve hükümette kalkınma eğitilmiş iş gücüne bağlıydı ve ekonomik ve siyasal modernleşme hukuksal gelişme için uyarıcıydı (Şekil 1 ve 2'ye bkz.). Eğitimsel gelişme, hukuksal farklılaşmaya bağlı kurumsal alanların farklılaşmasına izin vermek yoluyla hukuksal modernleşmeyi dolaylı olarak etkilerdi. Tersine olarak, hukuksal gelişme doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik ve siyasal büyümeyi etkilediği gibi, eğitimsel gelişmeyi uyarırdı. Bu da şekil 1 ve 2'de gösterilene benzer bir karşılıklı geri besleme sürecini başlatır. Hukuk ile eğitim arasındaki bu bağlantılar Şekil 3'te gösterilmiştir.

Ok "e", hukuk sisteminin, eğitim sistemi tarafından sağlanan uzmanlığa duyduğu güveni göstermektedir. Ok "f", hem doğrudan hem de dolaylı olarak eğitimsel genişlemenin üzerindeki hukuksal gelişmenin geri beslemesini temsil eder. d aracılığıyla a okuna göre, e ve f tarafından temsil edilen bağıntının ağırlığı, bir toplumun kendine

ŞEKİL 3. Hukuksal ve Eğitimsel Gelişme

özgü kurumsal yeniden biçimlendirilmesinin bir işlevidir. Örneğin, güçlü bir kilisede eğer dinsel dogma ve onun kurumsallaşması seküler bir eğitim sisteminin gelişmesini engelliyorsa, c bağıntısına verilen ağırlık az olacaktır, f'ye verilen gibi. Veya, eğer, ekonomik kalkınma ve siyasal gelişme engellenirse, çok sayıda ve eğitilmiş iş havuzu ve dolayısıyla geniş eğitim sistemi için gereklilikler karşılanmayacak, ve e ve f için verilen önem azalacaktır.

Din ve Hukuksal Gelişme

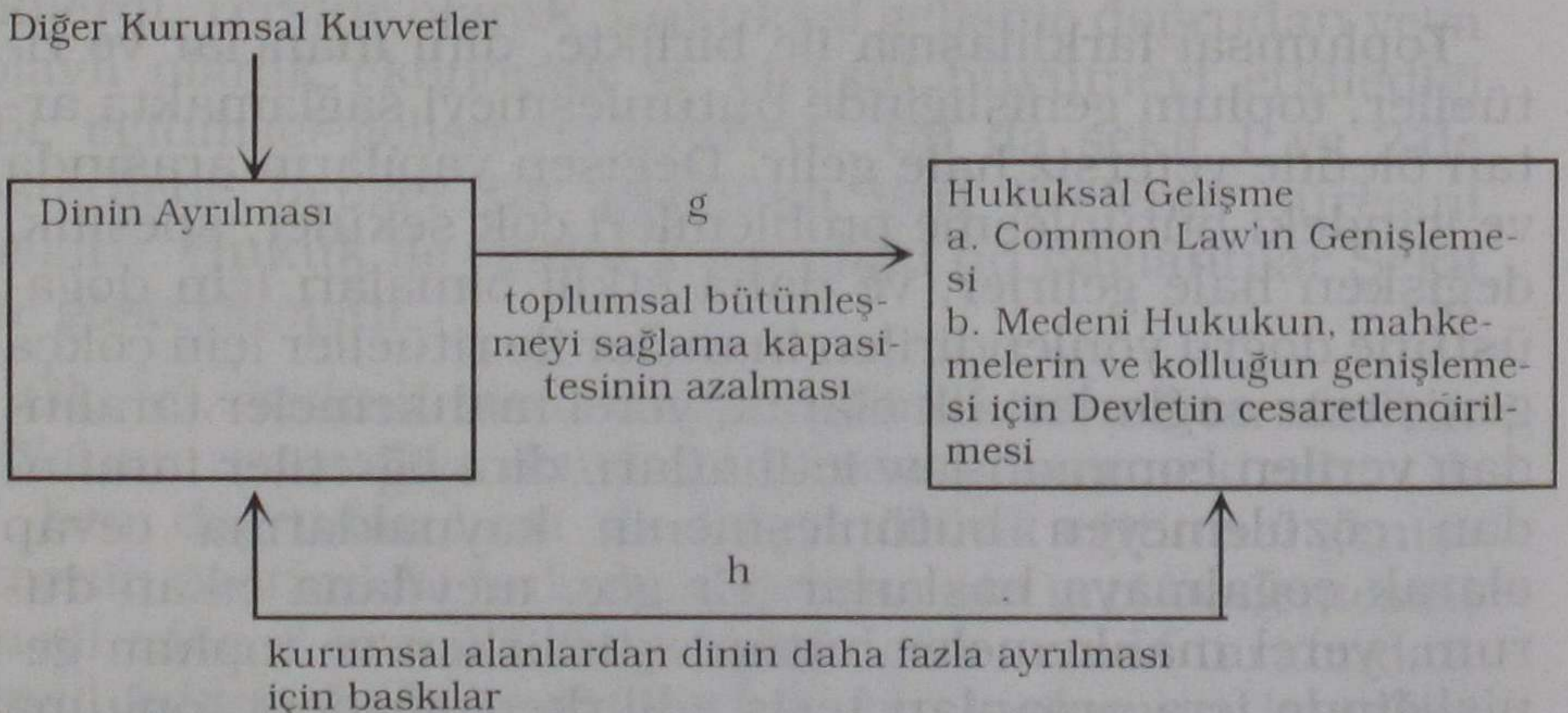
Toplumsal farklılaşma ile birlikte, dini inançlar ve ritüeller, toplum genişliğinde bütünleşmeyi sağlamakta artan ölçüde yetersiz hale gelir. Değişen yapıların arasında ve içindeki bütünleşme problemleri çok seküler, spesifik, değişken hale gelirler, ve daha etkili olmaları için doğaüstüne doğru yönlendirilen inançlar ile ritüeller için çokça genişleme sağlarlar. İlk olarak, yerel mahkemeler tarafından verilen common-law içtihatları, dini öğretiler tarafından çözülemeyen bütünleşmenin kaynaklarına cevap olarak çoğalmaya başlarlar. Er geç, meydana çıkan durum, yerel mahkemeler bütünleştirilirken ve toplum genişliğinde icra organları tesis edilirken, medeni topluma ait hukuki bünyeler kanunlaştırılmaya başlanır. Bu ev-

rededir ki, kurumsallaşmış din hukuksal gelişmeyi engelleyebilir ya da hızlandırabilir. Tarihsel toplumlardaki hukuksal gelişme, dini elitlerin izin verdiği geleneksel dini alanın içine doğru ilerlemede hızlandırıldı. Bununla birlikte, doktriner ortodoksluk ve ritüel çözümler yerine bütünleşme problemlerine vurgu yapan bu elitlerin yeni hukuksal öğretileri ve ortaya çıkan mahkeme sistemini reddetme derecesi hukuksal gelişmeyi engellenmiştir.

Buna göre, hukuksal gelişme bir kez başladımı, daha fazla gelişme için hayati önemi haiz olan koşul, dinin kurumsal ayrılmasıdır. Eğer bu tip bir ayrılma az bir muhalafetle başlatılabilirse, hukuksal sistemin genişlemesi meydana gelirdi. Karşılık olarak, hukukun bütünleşme alanı içine genişlemesi dini, toplum genişliğinde bütünleşme kapasitesini azaltarak ve böylelikle hukuksal gelişmenin çok daha hızlı olmasını özendirerek, daha da ayırdı. Bu karşılıklı geri besleme süreci Şekil 4'te diyagram halinde gösterilmiştir.

Şekil 4'te ok "g" dini kurumların toplum genişliğinde bütünleşmeyi sağlamada yetersizliğini göstermektedir. h bağıntısı, böyle bir bütünleşme sağlamada hukuksal sistemin kapasitesini ve dolayısıyla bir toplumda dinin daha fazla ayrılmasını göstermektedir.

ŞEKİL 4. Dinin Ayrılması ve Hukuksal Gelişme

Özet olarak. Şekil 1'den 4'e gösterilen ilişkiler, tarihsel toplumlardaki hukuksal evrimi anlamada en önemli unsurlardır. Bu tip bir evrim hukukun kurumsal çevresindeki güçlerin bir yansımasıdır. Bununla birlikte, bu güçler bir kez hukukun profilinde değişikliği başlattırmı, hukuksal sistem, b, d, f ve h ilişkilerinde gösterildiği gibi, geri beslemeler üretecektir ve a, c, e ve g bağlantılarında gösterildiği üzere, nihai olarak daha fazla hukuksal gelişmeye yol açacak daha geniş kurumsal güçleri hızlandıracaktır.

Bu dört Şekilde ortaya konan bir model, empirik bir inceleme için açık yollar sağlar. Oklar tarafından gösterilen bağlantılar yakından incelenince, hukuksal sistem gelişmesinin önemli boyutları sergilenecektir. Model, operasyonel göstergeler sağlamaz iken, empirik inceleme gerektirecek soyut değişken sınıflarını açık hale getirir. Bu tip bir araştırmanın amacı, okların ağırlıklarını keşif ve dolayısıyla empirik sistemlerin tam bir tanımını vermek olmalıdır. Ağırlıkların temsil ettiği pozitif veya negatif geri beslemenin derecesini değerlendirerek somut bir tarihsel sistemin neden hızlı veya yavaş bir hukuksal gelişme gösterdiğini anlamak olası olmalıdır.

Çağdaş Topumlarda Hukuksal Gelişme

Tarihsel toplumlardaki hukuksal gelişmeyi anlamak için araçlar sağlamaya ek olarak, Şekil 1-4 arasında geliştirilen analitik model günümüzdeki hukuksal sistemlerin incelenmesi için rehber olabilir. Gerçekte, çağdaş sistemler farklılaşan kurumsal çevrenin ve genişleyen hukuk sistemi arasındaki pozitif geri besleme ilişkilerinin bir ürünüdür. Herhangi bir çağdaş toplumun geleceğindeki daha fazla hukuksal gelişme olasılıkla artmış farklılaşmayla (karşı-farklılaşmaya karşıt olarak) ilgili olduğundan dolayı, Şekil 1 ile 4 arasındaki şekillerdeki oklarda ortaya konan bağlantılar hem çağdaş sistemlerin günümüzdeki profillerini ve hem de onların daha fazla gelişmesinin nedenlerini anlamak için çok önemlidir....

Parsons's ve Smelser'sin (1956:68) toplumun bir yanda

bütünleşme “sektör”ü ile diğer yanda kabul, hedefe erişme ve gizil güç oluşturma sektörleri arasındaki değişimleri analiz etmelerinden çıkarsayarak toplumsal ve hukuksal gelişme arasındaki esaslı eklem noktalarını görebiliriz...

Kendi kurumsal çevreleriyle birlikte tarihsel ve modern hukuk sistemlerinin bağlantılarını karşılaştırmak, baştaki hukuksal evrim sırasında aşıkâr olan eğilimlerin ayrıntılandırılmasını açığa vurur. Bu bağlantılar Şekil 5’te özetlenmiştir.

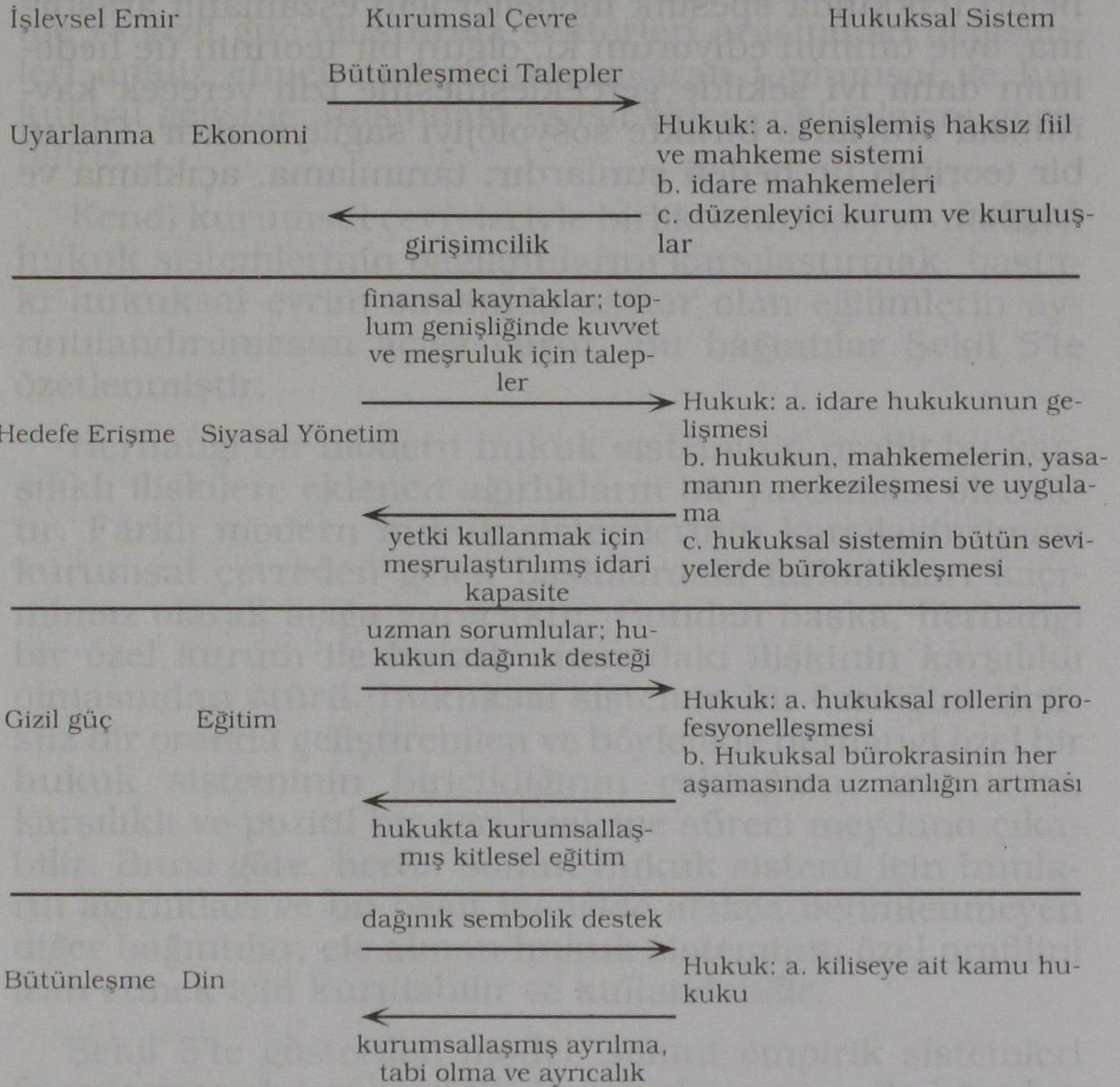
Herhangi bir modern hukuk sisteminin profili bu karşılıklı ilişkilere eklenen ağırlıkların bir yansıması olacaktır. Farklı modern hukuk sistemlerinin karşılaştırılması kurumsal çevreden gelen baskılardaki farklılıkları kaçınılmaz olarak açığa vuracaktır. Bundan başka, herhangi bir özel kurum ile hukuk arasındaki ilişkinin karşılıklı olmasından ötürü, hukuksal sistemin bir özelliğini ölçüsüz bir oranda geliştirebilen ve böylelikle herhangi özel bir hukuk sisteminin biricikliğini çokluğunu izah eden karşılıklı ve pozitif bir geri besleme süreci meydana çıkabilir. Buna göre, her bir somut hukuk sistemi için bunların ağırlıkları ve bu basit modelde açıkça betimlenmeyen diğer bağlantılar, ele alınan hukuk sisteminin özel profilini izah etmek için kurulabilir ve kullanılabilir.

Şekil 5’te gösterilen model, somut empirik sistemleri karşılaştırmak için analitik ölçütler kümesi sağladığından tanımlayıcıdır. Bununla birlikte, o, önce farklı bağlantılar hakkındaki ağırlıkların çeşitli kombinasyonlarının sonuçları empirik sistemlerin çeşitliliği için değerlendirildiğinden ve sonra belirli bir sistemde olayların hukuksal sistemin gelişimini nasıl etkileyeceği ve bu tip bir gelişmenin belirli örüntülerinin geniş kurumsal çevredeki farklılaşmayı nasıl etkileyeceği hakkında tahminler yapmak mümkün olabileceğinden dolayı, daha olgun ve öngörülü bir modelin sözünü verir.

Bu tip tahminler, benim farklılaşma ve bütünleşme süreçleri arasındaki ilişkiler hakkındaki ilkel teorik ilkelde yardımcı olacağını umduğum gelişmeyi tamamlaya-

bilir. Genel yapısal ilkeler ve sosyal sistemlerin özel cep-heleri hakkında spesifik modeller için eşzamanlı araştırma, öyle tahmin ediyorum ki, olgun bir teorinin üç hedefinin daha iyi şekilde gerçekleşmesine izin verecek kavramsal araçlarla birlikte sosyolojiyi sağlayacaktır. Olgun bir teorinin üç hedefi şunlardır: tanımlama, açıklama ve öngörü...

Şekil 5. Hukuksal Sistem ile Kurumsal Çevre Arasındaki Kurumsal Mübadele

Kaynaklar

- Boudon, R. (1968). *A qui sert la notion de structure?* Paris: V. Gallimard
- Bredemeier, H.C. (1962). "Law as an Integrative Mechanism." In W. M. Evan (ed.), *Law and Sociology: Exploratory Essays*. New York: The Free Press, pp.73-90.
- Carlston, K. (1956). *Law and Structure of Social Action*. New York:Columbia University Press.
- Davis, J. F., H. S. Foster, Jr., and C. R. Jeffery (1962). *Society and Law: New Meanings for an Old Profession*. New York: The Free Press
- Durkheim, E. (1893). *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press (1933 edition).
- Evan, W. M. (1968). "A Data Archive of Legal System: A Cross-national Analysis of Sample Data." *European Journal of Sociology* 9:113-125.
- Fried, M. H. (1967). *The Evolution of Political Society*. New York: Random House.
- Friedman, L. M. (1969). "Legal Culture and Societal Development." *Law and Society Review* 4 (August): 29-44.
- Friedman, W. (1959). *Law in a Changing Society*. Berkeley: University of California Press.
- Hoebel, E. A. (1954). *The Law of Primitive Man*. New York: Atheneum Publishers.
- (1960). *The Cheyennes*. New York:Holt.
- Homans, G. C. (1975). "What Do We Mean by Social Structures?" In P. M. Blat (ed.), *Approaches to the Study of Social Structure*. New York: Free Press, pp.53-65.
- Lloyd, D. (1964). *The Idea of Law*. Baltimore: Penguin Books.
- Malinowski, B. (1926). *Crime and Custom in Savage Society*. London: Routledge.
- Maruyama, M. (1963). "The Second Cybernetics: Deviation-amplifying Mutual Causal Processes." *American Scientist* 51 (June): 164-179.
- Parsons, T. (1962). "The Law and Social Control." In W. M. Evan (ed.), *Law and Sociology: Exploratory Essays*. New York: The Free Press, pp. 56-72.
- (1965). *Societies: Evolutionary and Comparative Perspectives*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Parsons, T., and N. J. Smelser (1956). *Economy and Society*. New York: Free Press.

- Sawer, G. (1965). *Law in Society*. London: Oxford at the Clarendon Press.
- Schwartz, R. D., and J. Miller (1965). "Legal Evolution and Societal Complexity." *American Journal of Sociology* 70 (August): 159-169.
- Turner, J. H. (1971). "A Cybernetic Model of Economic Development." *The Sociological Quarterly* 17 (Summer): 191-204.
- (1972). *Patterns of Social Organization*. New York: McGraw-Hill.
- (1974 a). "A Cybernetic Model of Legal Development." *Western Sociological Review* 5 (Summer): 3-16.
- (1974 b). *The Structure of Sociological Theory*. Homewood, Ill.: Dorsey.
- (1978). *The Structure of Sociological Theory*. Revised edition. Homewood, Ill.: Dorsey.
- Weber, M. (1905). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. New York: Scribner's (1958 edition).
- (1922). *On Law in Economy and Society*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press (1954 edition).
- Weiner, N. (1952). *The Human Use of Human Beings*. Garden City, N.Y.: Doubleday.
- Wigmore, L. A. (1936). *A Panorama of the World's Legal Systems*. Washington, D.C.: Washington Law Book Co.